

Vzácné tisky v krátkém výběru

Gustav Erhart

Tak jako v každé jiné oblasti sběratelství má i sběratelství bibliofilských tisků své všeobecně uznávané címélíe. Poklady první kategorie, které, obdobně jako vzácné poštovní známky, jsou ale spíše předmětem „platonické lásky“, žárlivé závisti a touhy než artefaktem, kterým by mohl běžný nadšenec obohatit své stávající sbírky.

Quaerendo invenietis, kdo hledá najde, říkali ovšem staří latiníci, a tak i dnešní méně solventní sběratel stále doufá, a někdy se mu skutečně podaří získat i raritní unikát. Jeden se zaměří na originální ilustrační výzdobu dosud méně známého umělce – grafika, jiný na mistra, jehož dílo je již definitivně uzavřeno a odborně zhodnoceno. Poslední tak vsází na jistotu, avšak za cenu nesrovnatelně vyšší, než kdyby preferoval možnost první, avšak dlouho žil v nejistotě, kdy teprve budoucnost vyjeví skutečnou hodnotu jeho vkladu.

Ať tak či onak sběratelství krásných tisků je činností chvályhodnou a každá cesta, kterou si ten či onen kolektor zvolí podle svého vkusu, může být jen k jeho prospěchu. Již proto, že kvalitní kniha mu přináší nejen poučení, rozšiřuje jeho rozhled, poskytuje zábavu či oddechnutí, současně ale také ještě skutečný prožitek estetický, který se pod nepřestajným nápoem tupé reklamy, plytkého kýče a všemožných quasi-uměleckých výplodů z běžného života stále více vytrácí...

S přihlédnutím k danému rozsahu naší statě se tentokrát zmíníme jen o několika unikátních tiscích, jejichž výzdoby se ujali dnes již zvěčnění výtvarníci nezpochybnitelné proslulosti a které jsou dodnes také vzorem či inspirací i pro nadané tvůrce naší současnosti.

Tak jako v případě tvorby historických (původní litografickou technikou zhotovených!) plakátů objevuje se také zde na jednom z nejpřednějších míst jméno českého, ve Francii dlouho působícího umělce Alfonse Muchy (1860–1939). Již v roce 1897 představil jeden z nejhledanějších bibliofilských skvostů, romantickou povídku Roberta de Flers *Ilseá, princezna Tripoliscká*. Francouzské vydání s mnoha barevnými litografiemi, záhlavími a vinětami mělo náklad 252 výtisků a o čtyři roky později dočkala se tato půvabná secesní pieča dalšího podobně vypraveného vydání u našeho nakladatele Bedřicha Kočího. Tentokrát v české verzi v počtu 200 výtisků, kterou ještě ten samý rok následovalo 800 výtisků německých. Je nabíledni, že všechny tyto exempláře patří k těm velmi drahým, zdaleka je však předstihuje další Muchova výpravná knižní práce nesoucí název *Dictionnaire des arts décoratifs* (Slovník dekorativního umění) z roku 1902, jehož cena dnes dosahuje k jednomu milionu korun (sic!). Do ranku těchto Muchových vrcholných unikátů jistě patří i jeho zcela svébytná interpretace modlitby Otčenáš, která „připomíná fantastické motivy středověkého umění nebo sci-fi kinematografie“ (Tomáš Pospiszyl). Pod názvem *Le Pater* vyšla v Paříži roku 1899, zdobí ji devatenáct původních litografií, spolu se sedmi heliogravurami, a dnešní cena dosahuje k 90 tisícům korun. Její „skromnější“, pouze černobílá varianta vyšla nákladem České grafické společnosti Unie v Praze roku 1902.

Také knihy vyzdobené dalšími českými autory, příslušníky tzv. Pařížské školy, kteří ve Francii působili v čase mezi oběma světovými válkami, se těší sběratelskému

zájmu již delší dobu a jsou stále vyhledávanější. Namátkou můžeme jmenovat třeba originální grafické listy Otakara Kubína (Othon Coubine, 1883–1969) pro nízkonákladové tisky Émile Godefroye s názvem *Lettre sur le malheur* (tři dřevoryty, 1919), Françoise Mauriaca Orages (patnáct leptů, 1926), Raymonda de la Tailhede *Le Poème d'Orphée* (tři suché jehly, 1926) nebo Pierra Louÿse *Mimes et courtisanes* (osm suchých jehel, 1928).

Podobně jsou na tom také knihy, jejichž výzdoby se ujali František Kupka (1871–1957), například *Le cantique des cantiques* (Píseň písní, vydaná roku 1905 se šesti původními dřevorezy) nebo Josef Šíma (1891–1971), jehož deset delikátních černobílých celostránkových dřevorytů pro pohádky nesoucí název *Au temps Jésus-Christ* z roku 1922 patří k jeho vrcholným dílům v této námi sledované oblasti. Znalci je ještě více ceněný konvolut jeho osmnácti leptů k veršům vybraných francouzských poetů *Paříž*, který vydal na sklonku roku 1927 ve 120 číslovaných a autorem kolorovaných výtiscích ve svém nakladatelství Aventinum Otakar Štorch-Marien. Právě zde je ovšem třeba připomenout i smutnou skutečnost, kdy tato (a bohužel i mnohá jiná) díla ve své původní, intaktně uzavřeně podobě prakticky nenávratně mizí, a to kvůli nenasytné chamtivosti těch, kteří z jejich původního kompletu jednotlivé listy vyřezávají a takto dále bezostyšně rozprodávají.

Ze samotné podstaty bibliofilského pojetí knihy logicky vyplývá, že přitahuje mnohé zanícené hledače, potažmo objevitele a posléze také vydavatele dosud veřejnosti neznámých prací velkých osobností. Často také v podobě rukopisů nalezených mnohdy náhodou, nebo třeba po léta ukrytých a nepovšimnutých v prachu depozitářů, soukromých knihoven nebo dědici ignorovaných písemných pozůstalostí.

Takový je třeba dodnes zcela nevyjasněný případ proslulé Baudelairovy básně *A une courtisane* (Kurtizáně), která vyšla poprvé až v roce 1925. Jejich 500 číslovaných výtisků provázelo osm původních leptů pojatých ve stylu art deco od katalánského umělce Pere Modesta Créixamse (1893–1965) a cena jednoho exempláře se v současné době pohybuje okolo šesti tisíc eur. Český překlad z pera Vítězslava Nezvala vyšel, doprovázen barevným dřevorytem Jana Konůpka (1883–1950), u Jaroslava Picky roku 1943 a o tři roky později také, tentokrát v překladu Svatopluka Kadlece, u Václava Láchy v roce 1946, kdy byl doprovázen osmi lepty Františka Pavelky (1894–1948).

V představování bibliofilů podobné ražby bychom mohli pokračovat dále a zmínit mnohé jiné, natrvalo již zapsané do povědomí mnoha jejich obdivovatelů. Na jejich osobité výzdobě se vedle Josefa Váchala, Toyen, Alberta Schamoniho, Zdenky Braunerové, Vojtěcha Preissiga, Františka Koblíhy a dalších podílel také ke kubistickému tvarosloví tíhnoucí Josef Čapek (1887–1945), jehož nejvíce oceňovanou prací je zde nepochybně výzdoba útlé knížky Thomase de Quinceye *Levana a matky žalu*. Vydána Martou Florianovou ve Staré Říši na Moravě roku 1927, v nákladu 200 výtisků, obsahuje patnáct jeho ručně kolorovaných linorytů a její aukční cena tak dosahuje až na 180 000 Kč.

Autor je básník, publicista a člen Spolku českých bibliofilů.

Text byl původně publikován ve Tvaru, obtýdeníku živé literatury.